

07a - לידה בליידן - 1910

26 באוגוסט 1910. גוסטאב מאהלר ופרויד נפגשים בספא בליידן, הולנד.

פרויד כמה זמן יש לנו?

מאהלר יש זמן. ארבע שעות.

פרויד סלח לי. אמרת ארבע שעות? ארבע שעות!?

מאהלר הרכבת שלי למינכן יוצאת ב-8 בערב.

פרויד כבוד המנצח מאהלר, אתה מתלוצץ. ידידי היקר!

מאהלר אני חייב להיות במינכן מחר בבוקר. יש לי חזרה.

פרויד אם כך אני חייב לבקש ממך לנסוע בחזרה עכשיו. אתה מבזבז את זמנך, ואת זמני.

מאהלר פרופסור פרויד!

פרויד ידידי היקר, מה חשבת לך? ארבע שעות?! זה אבסורד! זו חוצפה! אין לזה תקדים בכל ההיסטוריה של הפסיכואנליזה. אני לא מאמין. ארבע שעות! שלום ולהתראות.

מאהלר לא! אל תדחה אותי. זה פסק דין מוות. יותר גרוע: זו הוצאה להורג.

פרויד אני לא יודע מה אתה יודע על פסיכואנליזה, אם אתה חושב...

מאהלר כמעט כלום.

פרויד אהההה! אז למה בכלל באת אלי? כל הדרך להולנד? אם יש לך רק ארבע שעות, כדאי לך לחפש גאולה על איזו ספה ממין אחר. לך לבית זונות. זה פחות מסוכן, ויתן לך פורקן בטוח. אני משוכנע שהתלמיד הצעיר שלי יונג היה יכול לתת לך כמה כתובות פעילות. אני מתכוון יעילות. הוא מכיר את ה"לילה בליידן".

מאהלר זו לא בדיחה. מצבי רציני מאוד.

פרויד אני יכול להאמין לך. אדם במעמדך, ובגילך. זה היה חסר סיכוי והרה אסון מהרגע הראשון. אתה פשוט חיפשת צרות, ועכשיו קיבלת.

מאהלר היא אוהבת אותי.

פרויד למה לעזאזל אתה מתכוון במילה "אהבה"?

מאהלר אהבה. ברגע שלא אוכל להגיד יותר את המילה, אהיה אדם

מת. זה הדבר היחיד ששגורם לי להרגיש שאני חי.	
פרויד	היא אוהבת אותך, מה? היא לבטח גם נתנה לך את ההוכחה הטובה ביותר לכך.
מאהלר	כן, היא נתנה לי.
פרויד	בכך שהיא שבגדה עם הגרופיוס הזה!
מאהלר	לא, זה קרה אחרי שהיא שילחה אותו. זה קרה בזמן שאני...
פרויד	יש משהו שאתה רוצה לספר לי?
מאהלר	אני לא יודע. זה כל כך... זה היה... כל כך מביש! אני לא יודע אם אני מסוגל לבטא את זה במילים. זה קשה לי מאוד.
פרויד	זו סיבה טובה לנסות.
מאהלר	אבל איך אני... אני מתכוון... אתה בוודאי יודע מה אני מתכוון. זה היה... אני... לא יכולתי... היא... היא... זה היה.... אהההה! זה לא עומד בשום אופן... ! אני לא יכול.
פרויד	היתה לך בעייה? בעייה של אינאונות?
מאהלר	כן.
פרויד	ספר לי איך זה קרה.
מאהלר	האם הפרטים חשובים?
פרויד	ידידי היקר, השטן שוכן בפרטים, וכך גם האמת.
מאהלר	כן, כן, אני יודע.
פרויד	אם אתה רוצה שאעזור לך, אתה חייב לתת בי אמון. אתה חייב להוביל אותי לתוך היער הסבוך של הפרטים. קח אותי למקום החשוך ביותר. תאר לי בפרטי פרטים איך זה היה בדיוק.
מאהלר	מיד אחרי השוק הראשון דברתי עם אלמה. אמרתי לה שהיא תעשה את הבחירה שלה. השארתי אותה בטרקלין עם המאהב שלה, ועליתי לחדר העבודה שלי לחכות לגזר הדין.
פרויד	מה עשית בזמן שחכית?
מאהלר	קראתי בכתבי הקודש.
פרויד	הברית הישנה או החדשה?
מאהלר	הברית הישנה, כמובן.
פרויד	כמובן. (האמא.) כמובן. תמשיך.
מאהלר	זה נמשך נצח. שום דבר לא קרה. הם נשארו שם למטה, למשך איזה זמן, בבית שלי, ואני הייתי בקומה העליונה. נתתי את

עצמי לגמרי בידיה. ואז היא קראה לי לרדת. היא אמרה שלום לגרופיוס, והחליטה לא לראות אותו יותר לעולם. אני לוויתי עד לשער הגן. לחצנו ידיים, בלי שום איבה, והוא נעלם בחשיכה. כשחזרתי הביתה, נפלנו איש בזרועות אישתו בתשוקה לזהטת שלא חוויתי כמוה אף פעם. בכינו כמו ילדים קטנים. בלי מעצור. היא נשקה את דמעתי, וביקשה ממני להניח לה לישון בחדר ניפרד באותו לילה. ביקשתי ממנה להשאיר את הדלת פתוחה, רציתי לפחות לשמוע את נשימתה. היא נעתרה לי, ואני חייב לומר שביליתי שעות לפני דלת חדרה, שכבתי על השטיח, סמוך למיפתן הדלת. הייתי כאיש משוגע. כמעט יצאתי מדעתי. זה נמשך ככה ימים. ואז לילה אחד היא הרשתה לי להכנס למיטתה. זה היה בל ישוער. אני שכבתי לצידה, והיא לחשה לי באוזן: "אני אוהבת את רוחך, אני אוהבת אותה יותר מכל, אבל הגוף שלך מביך אותי, מרגיש לי כל כך זר, כל כך רחוק. למרות זה אני רוצה להיות שלך. רק שלך. קח אותי, אם אתה יכול, וטהר את הבשר שלי מזיכרו". אבל אני... אני... אני...אני....

אוי אוי אוי אוי! די, די, די.

פרויד

אני פוחד שאני יוצא מדעתי. למה היא עשתה לי את זה? מה עשיתי שזה מגיע לי? הייתי כל כך מלא אהבה שלא פחדתי משום דבר! ופתאום כזה שמוק! כזה שוק! זה הרגיש כאילו האדמה נעלצה מתחת לרגליי. מתי כל הקיום המזוייף הזה התחיל? האם זה התחיל בילדותי? בבוהמיה? מי אשם בזה? האם אני עוד יכול לתקן את זה? בדרך לכאן כתבת: "הו, מוות, מחשבה אלוהית בשעות קשות! הו חיים, היוולדו מחדש מתוך כל פצעיי!"

מאהלר

המוסיקה שלך. דבר איתי עליה.

פרויד

מה להגיד עליה?

מאהלר

היצירה הראשונה שלך.

פרויד

זו היתה פולקה. הייתי בן 6. הפתיחה היתה מארש אבל.

מאהלר

מארש אבל?

פרויד

כן. זה היה "זאלובי". השפה הראשונה שלי היתה צ'כית-בוהמית. הזאלובי הוא מין קינה, כמעט אנחה. הכלים צריכים ליצור רושם של גניחה או בכי כמו שאמי היתה---

מאהלר

כמו שאימך היתה---

פרויד

היא סבלה מאוד.

מאהלר

- פרויד אביך...?
מאהלר כן. הוא היה גבר אלים וברוטאלי. אבל הוא היה הראשון שהבחין בכישרון המוסיקלי שלי. הוא עודד אותי לנגן.
- פרויד באיזה גיל?
מאהלר שלוש. ניגנתי באקורדיאון. הייתי בן ארבע כשזה קרה. תיזמורת ניגנה ברחוב שיר לכת צבאי, מוקדם בבוקר. הייתי מחושמל, רצתי החוצה מהבית, והצטרפתי לתיזמורת עם האקורדיאון הקטן שלי. כמו מתופף קטן הלכתי אחרי התיזמורת וליוויתי את כל הכלים לפי השמיעה.
- פרויד למה אתה צוחק?
מאהלר מאז לא יכולתי להשתחרר מהזיכרון הזה, הייתי מקשיב לתיזמורות הצבאיות האלה. הן השתלטו עלי באופן כפייתי לגמרי. פעם אחת הייתי כל כך שקוע בזה, ששכחתי את עצמי וחירבנתי במכנסיים. אני חושב שאפילו לא התביישתי במה שקרה לי. ופעם, בבית הכנסת, כשהחזן היה שר, פתאום קפצתי על הרגליים וצעקתי: "תפסיק! תפסיק! תשתוק! זאת לא מוסיקה!"
- פרויד והענישו אותך?
מאהלר לא, לא. מי היה אמור להעניש אותי?
פרויד אביך.
- מאהלר הו, לא! הוא היה מעניש אותי רק אם קראתי ספרים או שיחקתי עם הילדים האחרים במקום להתאמן על הפסנתר, אבל כשזה הגיע למוסיקה שלי, הוא לא היה נוגע בי אפילו באצבע הקטנה. כל החיים של המשפחה סבבו סביב המוסיקה שלי. הייתי יכול אפילו לגרש את אבי כשניגנתי לעצמי. והוא היה מסתלק, בלי להתווכח. אוטו היה היחיד שהרשיתי לו להאזין לנגינה שלי.
- פרויד מי זה אוטו?
מאהלר אחי. אחי המיסכן, המת, אוטו אחי הקטן. הרשיתי לו להשאר ולהקשיב. בתנאי שהוא יצחצח את נעליי ויבריש את בגדיי בתמורה.
- פרויד המוסיקה נתנה לך כוח, כילד?
מאהלר אפשר בהחלט להגיד שכן. בפירוש. וגם תשומת לב. ופירסום. ותהילה.
- פרויד התחליף המריר הזה לאהבה.

עבודותיו. הוא ניפטר כשהיא היתה ילדה רכה. היא אהבה את אביה מאוד. מיום מותו היא חיפשה תחליף-אב. הגיל המתקדם שלך, כבוד המנצח מאהלר היקר, שגורם לך לפחד שתאבד אותה, זה בדיוק מה שמושך את אשתך אליך. חזור אליה, קח אותה בזרועותיך, חבק אותה, אמץ אותה חזק, ותן לה את כל האהבה שנשבעת לתת לאימך האומללה בכל פעם שאביך התעלל בה. אתה תהפוך אותה לאישה המאושרת ביותר עלי אדמות! - למה אתה בוכה עכשיו?

מאהלר

פתאום נזכרתי בסצינה מכאיבה בגסותה בין הוריי, במיטבח שלנו. סצינה איומה, יותר גרועה מכל מה שראיתי עד אז. אבי הכה את אימי, הוא חבט בה כמו בכלב. לא יכולתילסבול את זה. רצתי החוצה מהבית. בלי מטרה, בלי כוונה. לא ידעתי לאן לפנות. באותו רגע ראיתי נגן של תיבת נגינה ברחוב. הוא ניגן את "הו אוגוסטין אהובי" בתיבת הנגינה שלו. זו סצינה שלעולם לא אשכח. אתה מכיר את השיר הווינאי הפופולארי הזה. נגן הרחוב הסתכל בי וחייך אלי בעיניו הבהירות והידידותיות, בזמן שקוף קטן לבוש מדים ישב על תיבת הנגינה, ואסף כסף בקופסה מעוברים ושבים. הפרצוף של הקוף נראה לי שונה לגמרי מפניו של הנגן. לפחות כך חשבתי. היה נדמה לי שהוא לועג לי, שהוא מגחך עלי, מלא בוז ושנינה, בזמן שאדונו המשיך להסיר ולחבוש ולהסיר את כובעו כשהוא ממשיך לנגן את השיר הזה "הו אוגוסטין אהובי, אוגוסטין, אוגוסטין, הוא אוגוסטין אהובי, הכול פה חביבי!" אף פעם לא הצלחתי להוציא את זה מהראש שלי. זה רובץ עלי כמו קללה. אני בטוח שזה הרגע שבו טרגיות נישגבה ובידור קל הותכו ביחד בתודעה שלי כל כך, שבשבילי מצב רוח אחד מעורר באופן בלתי נמנע את האחר. זו הסיבה שהקטעים האציליים ביותר בסימפוניות שלי תמיד מדרדרים על ידי פלישתן של מנגינות המוניות, ובכל פעם שאני מנסה להתגבר על זה...

פרויד

באמת, גוסטאב! גוסטאב! תרשה לי! שוב ההתנשאות הזאת, האנוכיות הזאת. אין לזה שום קשר עם המריבות של הוריי. או עם הקוף הלעגני, או עם השיר "אוגוסטין אהובי". התערובת הנפיצה הזאת של הנישגב והמגוחך זורמת בעורקים ובוורידים היהודיים שלך. אתה יודע למה? כי אלוהים הוא מטורף מסוכן. הוא משוגע לגמרי. ואנחנו יודעים את זה. הוא זקוק לאנאליזה הגונה. לפסיכואנאליזה עמוקה ויסודית, ולטיפול ממושך ומוקפד. אבל הוא מסרב לשכב על הספה! הוא פשוט לא מוכן לעשות את זה. -בוא גוסטאב, נעשה טיול קטן ברחובות הישנים והיפים של לייזן. אני רוצה להראות לך משהו. ואחר כך נחליף בינינו כמה בדיחות יהודיות טובות, אהה? אתה מכיר את

- הבדיחה הזאת: שרה גולדשטיין הולכת ללווייה של בעלה, ופתאום הרבי אומר לה....
- מאהלר
אני לא כל כך אוהב בדיחות.
- פרויד
אתה יודע מה הבעייה שלך, גוסטאב? אתה לוקח דברים יותר מדי ברצינות. כל מה שקרה לך זה רק שאישה הצעירה בגדה בך עם שמוק צעיר בן 27. נעבעך ארכיטקט. אז מה? מה כל העניין? זה היה יכול להיות הרבה יותר גרוע.
- מאהלר
איך יותר גרוע?
- פרויד
אם אתה היית בוגד בה עם הארכיטקט! דרך אגב, אני חושש שהוא בכלל מאוהב בך, ולא באישה, הגרופיוס הזה. אחרת, למה הוא השמיע באוזניך את הצהרת האהבה שלו?
- מאהלר
זה היה בטעות.
- פרויד
מי יודע, מי יודע?
- מאהלר
אני אומר לך שהוא מאוהב בה. יש לי הוכחות.
- פרויד
תאמין לי גוסטאב, אילו זאת היתה אישה, אפילו לא הייתי דואג.
- מאהלר
זיגי, אם זו היתה אישה, גם אני לא הייתי דואג.
- פרויד
שמע, אישה משולה למטריה. במוקדם או במאוחר אתה נאלץ לקחת מונית.
- מאהלר
מה אני יכול להגיד לך? אני פוקח העיניים בבוקר, וכולי כואב.
- פרויד
זה נורמאלי. זה רק בגלל שאתה מבלה את הלילות בשינה על המרבד על מיפתן הדלת שלה. פלא שכואב לך? זה מצויין!
- מאהלר
מה כל כך מצויין בזה?
- פרויד
גוסטאב,, כשאתה בן חמישים, ואתה מתעורר בבוקר ושום דבר לא כואב לך, אתה יכול להיות בטוח שאתה מת.
- מאהלר
הלוואי שהייתי מת.
- פרויד
אל תדאג. זה יקרה לך די מהר. גם אתה לא נצחי.
- מאהלר
זה כל מה שרציתי לשמוע. איזו הקלה. תודה רבה.
- פרויד
שמע, גוסטאב, כל כך קשה למות, שכבר יותר טוב לחיות.
- מאהלר
מניין לך? אתה מדבר מתוך נסיון?
- פרויד
לא, לא. וגם לא בוער לי לנסות. תאמין לי: נסיון עשוי מדברים שיותר טוב לא להתנסות בהם.

- 8 -

(מארש אבל מתנגן בחוץ)

מה זה?

מאהלר

לוייה.

פרויד

פאצינט שלך?

מאהלר

לא, לא. מנצח ווינאי ידוע מאוד. אתה מכיר אותו.

פרויד

- 8 -